

MOT, del ll. vg. MÜTTUM, onomatopeia usada en frases com *non muttum facere* 'no badar boca, no dir un mot' □ 1.ª doc.: orígens.

Ja figura en Llull, en el *Libre de Sidrac* i altres autors de la primera època (DAG., *AlcM*); també en el nostre trobador Ramon Vidal de Besalú (princ. segle XIII), en la locució *mot e mot* 'punt per punt'. «Tot l'espon: / tot *mot e mot*, e planamén» (*So fo el temps...*, 1122); i en el sentit de 'frase, aforisme': «Pensan qual era aquest món --- coneguem e entenem per veritat aquest *mot* que diu la Escripura: *Omnia praetereunt praeter amare Deum*», Jaume I (Ag., p. 5). JMarc el cataloga en el seu *Dicc. de rims* distingint *motz* «per 'dits'» de «*motz* per 'molts'» en rima amb mots en *o tancada* (*totz, singlotz, rotz* etc.); també Ll. d'Aversó (1590.4, 5) que d'altra banda l'identifica amb *dicció* (I, 45), i explica els seus termes retòrics *mot pesant* i *mot tornat* com vicis de sentència (I, 55, 153, 154, 259; 139, 141, 142, 149).

Des d'antic el veiem en diverses frases fetes, com *dir lo mot 'retre's, donar-se'*: «a fembra breguosa, diable per marit --- si-t renya, e tu renya [‘tu també mouli brega’] e li fe renyar a tota la casa, e li dona tanta de pestilència fins que *digua lo mot*, e que sia bé farta de mal», Eix. (*Dones*, 135.23). *Fer mot* (dir un mot, badar boca) com en llatí vulgar: «abans que d'açò *fessen mot* al marquès, guardassen atemtament si porien veure indicis de alguna desonestat ---», *Curial* (NCL I, 32); en el qual es troben també *mot a mot* i *mot per mot*. «Contant-li *mot a mot* tot ço que Gerbino contra ells los havia fet», *Decam.* iv, § 4, 255.10 (aquí, i de nou iv, § 5, 261.16f., no figuren en l'original).

En la poesia popular dels segles baixos es mantingué ben usual, i amb algunes accs. especials: «el poble anomena *mot* el vers, y *posada* a la cobla», MilàF, O. C. vi, 195; altres vegades és 'frase en prosa': «Magdalena arribé allí, - sota la trona 's posave; / el primer *mot* del sermó - dintre del cor ya n'i entrave, / al segon *mot* del sermó - Magdalena ya plorave, / al tercer *mot* del sermó - manto a la cara 's tirave, / al quart *mot* --- / al quint *mot* ---», MilàF (*Romlo.*, 12.14, versió recoll. a Agramunt = a la versió C, reco. en el Penedès, i ja publ. a l'ed. de 1853), mentre que una altra, reco. a Agram., duu *cada motet del sermó*, i en recull 8 o 9 versions, que no semblen diferir gaire.

I entra per la porta gran en la llengua moderna: «Li diu, y, esmortuïda, s'inclina al peu del arbre / que cobricela 'ls ossos del seu marit difunt, / quan sembla 'l *mot* d'Esposa't' sortit de sota 'l marbre, / entre 'l plor de ses filles y 'ls crits de serra amunt», *Atl.* vi, 32c. Aquesta paraula ha restat usual en tot el domini, encara que se senti més en la boca de gent culta o bé de pagesos que en la del poble de les ciutats. Adhuc en el P. Val., escriu J. G. M., «està en ús viu, i amb pronúncia correcta, si bé està molt estesa la mala pronúncia *mòt*, però és de gent que no el té en ús viu» (1955). L'usa sovint MGadea i amb *o* oberta, però és sempre en el sentit de 'moteig, malnom': «Els Blavets de la Marina: *mòt* o mal nòm qu'en la Ribera donen als treballadors de aquella part», «El Frare-

Taques: s'aplica este *mòt* a la persona desaseada», «*Les morques y cerones d'Albayda*: estos *mòts* s'apliquen des de antic a eixa vila, per ---», «els *mòts* y dichos antics no deuen sempre entendre's al peu de la lletra» (*T. del Xè* I, 25, 93, 151, 108).

DERIV.: *Motar* mall. 'enraonar' sobretot *no motar*: «Enmig de sos valents tres n'hi havia / --- / s'esguarden i s'entenen / i surten de la cova, sens *motar* / --- / travessen tot el camp, / ---», JoAlcover (*Po. Bíbl.*, *Set*, O. C., 90); 'no dir ni un mot': «T.: --- No digui res, Da. Noretà. N.: —No *motaré*, estau tranquil», GCortès, *IdOr* VIII, 86. *Motejar*: -ar-se 'dir-se amoret's': «axí con fan les dones generoses [‘de la noblesa’] en França, e de parlar --- de anemoraments, e de *motejar-se* ab jóvens a la lur manera», Eiximenis (*Dones*, 90.3f. = *motejar-se* en i). Per a *motejar* 'burlar-se', veg. GColon, *Encicl. Ling. Hisp.* II, 1966, 230.

+*Motarrada* C.^a de Tremp 'motiu ètnic': «*motaçada*: *Cugarroies* és una *motarrada* que els diuen als de Figols», Gulp (1957); a l'Alta Ribagorça, per contaminació de *MATRACA* (*donar matraca* 'burlar-se', 'rifarse algú') es torna +*motracada*: «*Golluts* no és més que una *m.* que els han posat als de Coll», Llesp (1953); «als de Vilaller els diuen *gormands* però és una *motracada*» (Senet, 1957); *dir de motracada* 'humorísticament': d'un paratge tètric i erm, on hi ha més mort que cultiu possible: «*Los Horts d'Infern*, ho diem de *motrakáda*» Iscles (1957); un verb *motracar*, que *AlcM* atribueix a Bonansa temo que no és més que un malentès d'*AlcM* per aquest substantiu.

Motada. *Motejar* [S. xv]; *moteig* [Lacav.]; *motejador* [DTO. 1647]; *motejament* [Lacav.]. *Motet* [1380] primer es digué de la lletra d'aquesta melodia: dim. del *mot* definit per Aversó; manllevat pel cast. *motete* des de Juan Ruiz. En *motiu* 'motada, malnom' (molt generalment usat fins a Eivissa, PzCabr.) hi ha encreuament amb el derivat de *MOURE*; *motivejar*.

De l'oc. i fr. *mot* és manlleu el cast. *mote* [Berceo], que només té els sentits translaticis, i l'it. *motto* sembla ser també paraula d'influència occitano-francesa, si bé molt antiga. En llatí clàssic el que es troba, almenys en l'estil col·loquial, és el verb *muttire*, generalment *non muttire* per 'no badar boca', però també hi ha algun testimoni ocasional de *muttum facere* en St. Jeroni, de *muttum nullum* 'ni un mot', en un escoliasta de Persi, i *mutmut facere* en Apuleu; i com observà Graur (*Rom.* LIII, 200) està comprovat en glosses com a expressió del llenguatge col·loquial: «*muttum*: γρῦ», CGL II, 132.2, i al marge: «*agri*: ne *muttum*»; l'interpretament és el mot γρῦ del grec normal, terme indeclinable, només emprat en combinació amb *οὐδέ* o amb *μηδέ* en els sentits de 'res', 'ni un mot', per exemple *μηδέ γρῦ ἀποκρίνεσθαι* 'no contestar ni una paraula' (cf. *MSLP* VI, 240ss., i una teoria superada en *ALLG* V, 136). Sobre l'ús en fr. antic i mod. conté una gran coll. de materials útils i ben controlats (en gran part aplicables a les llengües germanes), el treball de G. Til., *Rom.* LXIV, 347-94; LXV, 539-43, si bé la part del lingüista hi és magra; complements i rectificacions de Spitzer, *Rom.* LXV, 223-25.